

מהו כל מחול האפיון הזה

גיאז לאו דווקא ביחס למוסיקה אלא
בניתוח התנועה עצמה. עלינו להגדיר את
תנועת מחול הגיאז, ותיאור תנועה במילים
הוא משימה לא קלה.

התפתח בשל האופי החופשי שלו כמזיגה של
כל מרכיבי השונים. עלינו להכיר באופי שלו,
כבן כלאיים וכיצירה המגשרת בין תרבויות
ומסורות שונות. עושר תרבותי ואסתטי זה הוא
הוא הסיבה לכך, שכה חשוב להבין את אופיו.

הגיאז הוא התרומה האמריקנית הייחודית
והחשובה לעולם המחול האומנותי. ריבוי
צורותיו מצביע על ההטרוגניות של התרבות
האמריקנית בכללה. אם נתמקד רק בהבטים
של מחול- הבידור, או המחול המודרני הגיאזי,
נתעלם מחלקים גדולים של התופעה. ממש
כשם שאין לתאר את התרבות האמריקנית רק
בצורתה ה"לכנה", העירונית או הכפרית, מבלי
לחטוא לה. עלינו לכלול את כל הבטי

התופעה. עלינו לפנות עכשיו לתיאור
התפתחות מחול הגיאז, על מנת להגיע
להגדרה החשובה כל כך. הקושי נובע
מכך, שעלינו לדון במרכיבים שונים
ואף ניגודיים ומתחרים זה בזה,
המצויים בתחום.

מרכיבים ניגודיים אלה הם מחול
הבאלט הלבן, האירופי, מול המסורת
האפריקנית האתנית, של גישה
מסחרית מול רגישויות אסתטיות
והמתח שנוצר במחול הגיאז בין אלה.
לבן מול שחור, בידור מול אומנות,
עממי מול אומנותי, פרימיטיווי מול
המתוחכם, עתיק מול מסורתי-חדש,
פופולארי מול אליטיסטי, חושני מול
אלגנטי.

ניגודים אלה אינם בגדר סתירות. על
ידי מציאת המזיגה ביניהם, מחול
הגיאז יוצר צורה אומנותית, שיש
בכוחה להיות עכשווית ובו בזמן
אוניברסאלית, משמעותית ובת-זמננו
כאחד. וגם צורה מאוד ייחודית
אמריקנית.

בהגדרות הרווחות כיום יש לעיתים
קרובות פיצול למרכיבים בודדים, וזה
מסוכן. אי אפשר להתעלם מתרומתם
של יוצרים כגון ג'ק קול, קאתרין
דאנהאם, גאס ג'ורדאנו, ג'רום רובינס,
מאט מאטוקס, ג'יימי רודרס, לואיג'י,
אליאו פומארה או ג'ורג'ו סמית.

תיאור מחול הגיאז קשה במיוחד, בשל אופיו
המורכב, הסבוך והיותו מין בן כלאיים. הבה
נתבונן לרגע במכלול הצורות השונות, שהוכנסו
למחול הגיאז, ושהפכו אותו לצורה מורכבת
כל כך: מחול אתני אפריקני, באלט, מחול
מודרני, מחול בימתי של המחזמר, ריקודים
חברתיים מסויימים והמחולות שמקורם
באיזור הקאריבי. נחוץ יהיה לתאר את מחול
הגיאז תוך ניתוח השפעות אלה, כל אחת
כשלעצמה וחלקה בתופעה ההולכת
ומתפתחת של מחול גיאז אומנותי.

בשל אופיו האילתורי, מחול הגיאז מוסיף
להתפתח כל העת. ומכאן החשיבות שנודעת
להגדרות שאנו עוסקים בהן כרגע. הוא

מאת ז'אן סאבאטיני

הכל מכירים
מחול ג'אז, אבל
השאלות בקשר
לאופיו
והאסתטיקה
שלו שנויות
במחלוקת

ב
אוגוסט 1994 עומד להתקיים קונגרס
עולמי למחול גיאז במדינת אילינוי, ארה"ב.
בקמפוס NORTHWESTERN UNIVERSITY בעיר
EVANSTON, מקום שם בסיסו של גאס ג'ורדאנו,
הידוע ביותר ממורי מחול הגיאז, בסיומו של
סמינר, שיפעל שם בימים 17-19 באוגוסט.

לדבריו של ג'ורדאנו, ריבוי הסגנונות
והטכניקות מחייב לימוד הדדי
והרחבת הידע של כל רקדן גיאז.
"הקונגרס ישמש אנשי מחול הגיאז
להיפגש, לשוחח וללמוד איש מרעהו.
מחול הגיאז עדיין עול ימים. עליו
לעבור תקופה של התבגרות, ואנחנו
מנסים לעזור בתהליך זה" - הוא
קובע.

למעוניינים, כתובת הקונגרס היא:
JAZZ DANCE WORLD CONGRESS
614 DAVIS ST., EVANSTON IL. 60201
TEL. 708-866-9443

השאלה הפשוטה לכאורה. "מהו
בדיוק מחול גיאז?" מטרידה מורים
לגיאז, רקדנים וכוריאוגרפים.
השאלה ישירה ופשוטה. התשובה,
לעומת זאת, מורכבת ומתסכלת.
מתסכלת, משום שכל כך הרבה תלוי
בה. עצם העובדה, שהשאלה מושמעת
שוב ושוב בתכיפות רבה, מעידה על
העניין הרב שמחול הגיאז מעורר.
משום כך עלינו לנסות ולהתדיין
בסוגיה זו בתשומת לב ובזהירות
הראויה.

"מחול, המבוצע לצלילי מוסיקת
גיאז?" כן ולא. כן - מסיבות מובנות
מאליהן, אבל חלקיות. לא - משום
שמחול מודרני או קמאי, ולעיתים
אפילו באלט, מבוצע לצלילי הגיאז,
מבלי שהמחול יהיה באמת מחול גיאז
של ממש. לכן עלינו להגדיר מחול

גאס ג'ורדאנו בשעת שיעור
GUS GIORDANO TEACHING CLASS

הגדרות שאינן מאזכרות את תרומתם של יוצרים אלה לוקות בצורה מסוכנת בחסר.

מגוון הגדרות

בדרך כלל מתעלם הבאלט מקיומו של מחול הג'אז. אם כי ניתן להבחין לעיתים בשאיפות של הבאלט העכשווי להיות ג'אז, על ידי השימוש במוסיקת ג'אז ותנועות אופייניות ההולמות אותה. בשל שאיפתו של הבאלט ל"יופיי" ו"אתלטיות", התוצאות מאכזבות ולעיתים ממש בלתי מתקבלות על הדעת.

הג'אז הוא התרומה האמריקנית הייחודית והחשובה לעולם המחול האומנותי. ריבוי צורותיו מצביע על ההטרוגניות של התרבות האמריקנית בכללה

המחול המודרני נוטה לקבל את הג'אז ביתר טבעיות. אולם גם כאן ניכרת נטייה להתייחס אליו כאל מרכיב משעשע, אבל קליל. בתכנית טיפוסית של מחול מודרני, אפשר למצוא קטע ג'אזי כמעין קינוח סעודה, משהו קליל ומשעשע, בין הקטעים הרציניים, הכבדים. לרוב ניכר בגישה מתנשאת כזו, עד כמה היא מזיקה. הכוריאוגרף המודרני רחוק מהג'אז. מחול הג'אז אינו חלק ממשי של המחול המודרני.

עם זאת, מחול הג'אז המבוצע לצלילי רוק או ג'אז גם אינו אפריקני אתני. תנועה אתנית טהורה יחסה לג'אז הוא כיחסה של המוסיקה של, למשל, יוסף לאטיף, הרבי מאן או מייילס דייוויס למוסיקה אפריקנית מקורית. שעה שהקשר ברור בשני המקרים, המרחק בכל זאת עצום. בסיסית, כל תרבות אתנית - ותהא זאת אפריקנית, ספרדית או של האסקימואים - מוגבלת באתוס מסויים, מוגדרת במסורת עשירה וספציפית.

בשנות ה-20 וה-30, נהגו לתאר כמחול ג'אז את הריקודים החברתיים שהיו אז באופנה,

כגון ה"BLACK BOTTOM" או ה"BIG APPLE". כיום הגדרה זו כבר אינה בשימוש. אולם, במקרים מסויימים, במחול הג'אז הבימתי ניכרת השראה מאותם ריקודים חברתיים.

באותם זמנים נכלל מחול הג'אז גם בתחום המחול של מופעי בידור (SHOW BUSINESS). בשל אופיו החיוני, הכוריאוגרפיה הנמרצת שלו, ה"רוטינות" המבריקות שבו והתיזמון הער, היתה למחול-הבידור השפעה על מחול הג'אז. ההשפעה ניכרת בייחוד בתחום הסטפס והדגש על עבודת הרגליים והראווה שבו. מחול בימתי-בידורי זה מקורו באמצע המאה ה-19 והוא קיים היום בעיקר בתכניות הטלוויזיה.

שעה שהמחול הבידורי השתנה אך מעט, התפתח מחול הג'אז בצורה ניכרת. הוא משמש כיום כאמצעי בעיצוב מופעים מסחריים-בידוריים. כיום מוגבל המחול הבימתי הבידורי בעיקר לצעדים מורכבים, מהירים, ראוותניים וחייכניים.

יש המבלבלים בין מחול ג'אז לבין מחול בימתי מהסוג השכיח במחזמר של ברודווי, כדוגמתו המובהקת ב"סיפור הפרברים". אמת נכון הדבר, הכוריאוגרפיה של ג'רום רובינס הוכיחה, עד כמה טבעי, מרגש ורב-ביטוי היה מחול הג'אז מאז שנות ה-50 של המאה שלנו. אולם, כל עוד משמש מחול הג'אז רק תוספת או קישוט למופע של מחזמר או הצגה, הפטור מהחיוך המבקש לרכוש את לבו של הצופה, הוא אינו בגדר מחול ג'אז של ממש. עליו ליצור לעצמו את סביבתו הטבעית.

מרכיבים סגנוניים

מחול הג'אז שאל מהמחול האתני האפריקני את תנועת הגו, תנועה המכוונת כלפי הקרקע יותר מאשר אל על, בלווית המקצבים העקשניים שלו. גם אופיו הייצרי והחושני בא לו מאפריקה. מחול הג'אז מנווט את זרם האנרגיה העצום הזה לאפיקים מדוייקים של מקצבים והבעה, ובכך משחרר אותו מהחזרה הבלתי פוסקת על תבניות ותנועות, האופיינית למחול העם האפריקני.

מהבאלט שאל מחול הג'אז את הדגש על ביצוע מדוייק וטכניקה משוכללת. ממש כשם שהמחול המודרני שאל מהבאלט את המונחים והתנועות כגון הפלייה, הרלווה, הסיבובים וכו', תוך שינוי צורתם, כך גם מחול הג'אז. ללא השימוש בבאלט, לא יכול היה מחול הג'אז לגעת בפן הלירי שלו, המשמש כמרכיב ניגודי לצד הפרימיטיביווי של התנועה האפריקנית. הגו המקובע של הבאלט מוחלף

בג'אז בגו משוחרר. הדאיה והריחוף של הבלט, כמו גם הריקוד על בהונות, זרים לסגנון הג'אז.

מהמחול המודרני נטל מחול הג'אז את חופש ההבעה. כשם שהמחול המודרני בודק אפשרויות חדשות, גם מחול הג'אז עוסק בהרחבת המסגרות והאפשרויות של התנועה. אולם הג'אז נמנע מכל תנועה שאינה "טבעית" ו"אנושית". יותר מכל סיגנון, פיתח המחול המודרני את יכולת ההבעה בתנועה, וממנו שאל מאפיין זה של עושר הביטוי, גם הג'אז. לבסוף עזר המחול המודרני לשחרר את הג'אז מהמבנים הסימטריים, המקובעים, ירושת הבאלט והמחול הפרימיטיביווי כאחד.

ממחול בימת הבידור והמחזמר ירש מחול הג'אז את הוירטואוזיות של תנועת הרגליים. השימוש בדקויות המקצביות של מחול הסטפס ניכר גם במופעים הרציניים של הג'אז. המחולות החברתיים מוסיפים לשמש מקור השראה לג'אז, בשל היותם תמיד טבעיים, דינאמיים וכוללים חומרים חדשים. מחול הרוק למשל, אינו יכול להטמע בצורה כוללת במחול הג'אז, משום שהוא עלול להכניס בג'אז מרכיבים משעממים ורדודים.

מחול הג'אז שאל מהמחול האתני האפריקני את תנועת הגו, תנועה המכוונת כלפי הקרקע יותר מאשר אל על, בלווית המקצבים העקשניים שלו

יתכן והדבר יישמע כמוזר, אבל בזכות עבודתו של ג'ק קול ותלמידיו, המחול הקאריבי אף הוא תרם את חלקו למחול הג'אז. סגנון זה מדגיש את בידוד האברים זה מזה ואת התנועה הזויתית.

מחול הג'אז הוא מזיגה של כל המרכיבים הללו, ולכן נשקף לו עתיד עשיר ורב-גווני.

